ŐR

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

TARTALOMJEGYZÉK

KÖSZÖNTŐ 5
1. BEVEZETÉS 7
2. ŐR BEMUTATÁSA 9
3. ÖRÖKSÉGÜNK 14
4. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK 17
LAKÓTERÜLETEK 18
KÖZPONTI TERÜLET 19
GAZDASÁGI TERÜLETEK 22
BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK 21
5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ 25
5.1 Lakó, központi és üdülő területek 25
TELEPÍTÉS 26
ARÁNYOK, MAGASSÁG 28
TETŐ 29
HOMLOKZAT 32
NYÍLÁSZÁRÓK 34
NAPELEMEK, NAPKOLLEKTOROK, ANTENNÁK, KLÍMÁK 35
KERÍTÉSEK 36
HÍRDETÉS, REKLÁMTÁBLÁK 38
RÉSZLETEK 40
KERTEK 41
UTCÁK, PARKOK, KÖZTERÜLETEK 43
5.2 GAZDASÁGI TERÜLETEK 50
6. JÓ PÉLDÁK-ÉPÜLETEK 51
7. JÓ PÉLDÁK-SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, KERÍTÉSEK, ZÖLDFELÜLETEK, STB 54

KÖSZÖNTŐ

Tisztelt lakótársak!
Kedves őriek!
Tisztelt honfitársaim !

Településünk polgármestereként őseink és családtagjaim szülőföldjéről köszöntöm Önöket, és ajánlom szíves figyelmükbe Őr Községről készült településünk értékeit bemutató Települési Arculati Kézikönyvet.

Őr Község Magyarország azon négy településének egyike, melynek helységneve két betűs, földrajzilag Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyében, a Nyírség és Szatmár peremén a 49-es főút mentén az M 3-as autópálya 268 km-es szelvényében megépült M3-M49-es csomóponttól egy-két percnyire a a mátészalkai járásban található.

A kézikönyv készítésével megbízott AXIS Kft. szakmai stábja a közigazgatási területünkön fellelhető és megtalálható épített és természeti környezet sajátos elemeit rögzíti – e kézikönyvben, meghatározva ezzel azt az egyedi arculatot és hangulatot, melyről az 1860-ban megjelent Debreceni Közlöny 22-es száma így ír:

„ A helység a történetileg nevezetes Nyírbátortól másfél mérföldnyire esik, igen szép és kellemes helyen fekszik annyira, hogy a vándor aki arra utazik megbámulja a természet különös szépségeit, itt-ott egy homokdombocska emelkedik, másutt egy zöldellő erdőcske gyönyörködteti a szemet, melyen körös-körül zöldellő és virágzó tájakkal vegyítve gazdag szántóföldek, és virányos **rét** fullasztja mámorba a kélyittas lelket." (A rét a közigazgatási területünkhöz tartozó ma vajai horgásztó.)

A természeti, építészeti, kulturális örökségeinket összegyűjtve, azt tematikusan csoportosítva segítenek mindannyiunknak azon szemléletet formálni és kialakítani, melyre ma és a jövőben is szüksége lesz a mindenkori település vezetésnek és Őr Község 1516 főt számláló lakosságának.
Segítse ez a kiadvány minden honfitársamat és őri lakost abban, hogy jobban megismerje szűkebb hazáját Őr Községet, az őri embereket, nevezetességeinket, a védendő építészeti és természeti értékeinket.

Településünk további szolgálatában állva:

Tisztelettel:

Hódi Miklós
polgármester

1. BEVEZETÉS

„Nem csak azé a ház, aki lakja,
hanem azé is, aki látja."

Philipp Frigyes

Tisztelt Olvasó!

Egy település karakterének meghatározója elsődlegesen a földrajzi környezet, amelyre a történelem során alakul ki a jelenlegi állapot, ugyanakkor egy település arculatát sok tényező együttese határozza meg. A táj, a táj használata, a település földrajzi helyzete, közlekedési szempontok, településszerkezet, utcák kialakítása, a porták, az épületek, az épületek részletei, a növények, stb. mind szerepet játszanak ebben.
Léteznek olyan települések, amelyek sokáig fenn tudják tartani az arculatukat és vannak folyamatosan változó, hol pozitív, hol negatív irányba fejlődő települések is.
A településkép formálásában három tényező szerepét kell kiemelni: az infrastruktúra, az építmények, valamint a növényzet.

Jelen korban Magyarországon sajnálatos módon kezdenek megszűnni a települések egyedi arculatai. Az aktuális divatirányzatokat követő épületekkel és különleges csodának induló torzókkal megtűzdelt eklektikus településképek alakulnak ki, a hely szellemét nem mindig figyelembe véve. Gondoljunk csak az amerikai vagy mediterrán stílusú épületek gombamód történő elszaporodására.

Szerencsére még nincs veszve minden, hiszen a csodálatos táji adottságok mellett az épített környezetünkben is számos olyan elemet találhatunk településeinken, amelyek jó például szolgálhatnak.

Jelen kézikönyv segítséget szeretne nyújtani a még megmaradt települési arculati elemek megőrzésében, a mai kor igényeinek arculathoz történő igazításában, vagy egy új arculat létrehozásában. A múlt építészeti örökségeit valamint a jelen és jövő igényeit figyelembe véve segítséget kíván adni az építtetőknek mindebben.

Teszi mindezt a Nemzeti Építészeti Politika új céljainak egyikeként minden településen elkészítendő Településképi Arculati Kézikönyv (TAK) megfogalmazott keretein

belül, amely a felújítások, átalakítások és új építések megvalósításakor a Településképi Törvénnyel valamint a helyi Településképi Rendelettel együtt kötelezően alkalmazandó.

A kézikönyv megalkotása során tekintettel voltunk a településen fellelhető régi és új értékekre, kialakult jellegzetességekre, lakossági fórum és kérdőív alapján a lakosság véleményére, külső szakmai véleményekre.

Mivel csak a változás állandó, így e kézikönyv a későbbiekben bővíthető, módosítható, javítható.

Az első lépést megtenni mindig nagyon nehéz, de azáltal tanul meg az ember járni.

Kívánom, hogy Őr tekintetében már ez az első lépés is sikeres legyen!

Guthy Judit Eleonóra
m.b. főépítész

2. ŐR BEMUTATÁSA

Őr község Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye közepén, a Nyírségben Nyíregyházától mintegy 48 km távolságra, keletre, található település. A 49-es számú főúton közelíthető mega Vaja leágazó, a 41-es főútról. A legközelebbi vasútállomás Vaján található, a Nyíregyháza-Vásárosnamény vasútvonalon.
A település területe 17,78 km2. Lakosainak száma közel 1500 fő.

Éghajlata mérsékelten meleg, közel a mérsékelten hűvöshöz. Az uralkodó szélirány az Északi, de jelentős a Délnyugati és a Délkeleti aránya is. A község mellett található a 156 m magas ún. Piros-hegy. Erdőtársulásainak jelentős részét akác, nemes nyáras alkotja és kisebb helyen találhatóak a fenyőtársulások. Gyakrabban előforduló lágyszárú faj a tőzegeper és a borzas imola. Talaját futó homok, kovárványos barna erdőtalaj és réti talajok jellemzik.

Kellemes kikapcsolódást nyújt Vaja, Kántorjánosi és Őr község határában található az Ős tó, ritka és egyedülálló növényvilágával, mely ma már természetvédelmi terület. A75 ha nagyságú tó, és Ősláp egy kedvelt horgászhely. A tó nagy része közigazgatásilag Őr községhez tartozik, mégis mint vajai tó került a köztudatba és a térképeken is ezen a néven jelenik meg. A tó őri oldalát a 49-es főútról aszfalt úton lehet megközelíteni, amely még a 80-as évek elején került kiépítésre. A tó gazdag állat és növényvilággal rendelkezik, tömérdek növény Európában egyedüli. Egyik érdekes látványa az úszóláp, mely a szél hatására a tavon ide-oda vándorol.

Őr teljesen közművesített. Zárt közüzemű csapadékcsatorna hálózat nem üzemel a településen. A közlekedési utak mentén olyan nyílt árkok létesültek, amelyek arra szolgálnak, hogy a felületekre hulló csapadékvizet elvezessék, elhelyezzék.

A településen kerékpárút található. Az országos közutak, illetve az önkormányzat kezelésében levő lakó- és gyűjtő utak szilárd burkolattal ellátottak. A Volán helyközi járatai megállóhelyei biztosítják a település tömegközlekedési kapcsolatait. A megállóhelyeken fedett várakozóhely nincs kiépítve.
Vasúti összeköttetés szempontjából a települést vasútvonal nem érinti. A legközelebbi vasútállomás Mátészalkán és Vaján található.

Őrben főként egyéni vállalkozások működnek, amelyek mezőgazdasággal foglalkoznak. Ezen kívül még a helyi intézményekben találhatóak foglalkoztatottak, illetve többen ingáznak a munkahelyükre a közeli városokba.

Története:

A megye egyik legrégebbi, a korai gyepűőrök települése. Az első említésével 1221-ben találkozni a jelenlegi iratok szerint először Euru, de a települése korábbi időre, a X. századra tehető. A nevében a honfoglalás után megszervezett határvédelmi rendszer, a gyepű emléke maradt fenn. Az egykori lakói a gyepüvédők egyik csoportjához, az őrökhöz tartoztak, akiknek az volt a feladatuk, hogy az ellenség hadmozdulatait kikémleljék, és hírt adjanak róluk. Őr település egykori lakosai tehát határőrök voltak. A támadás feltartóztatása a lövőkre hárult (rájuk utalnak a Lövő falunevek). A település neve lakosainak határőri foglalkozását őrzi nevében, mivel az egykori lakosság kötelessége volt a gyepűk őrzése.(Ilyen gyepűőrző település volt még például Szilágy megyében Szamosőrmező, Vas vármegyében Felsőőr és Alsóőr, Zemplén vármegyében Őrmező is. A XIV. században Őrtelek néven fordult elő. Itt a – telek utótag valószínűleg a romló, pusztuló állapotára utal. A község mai lakóinak egy része úgy tudja, hogy a falut az Őri család telepítette, nevét is e családról kapta.

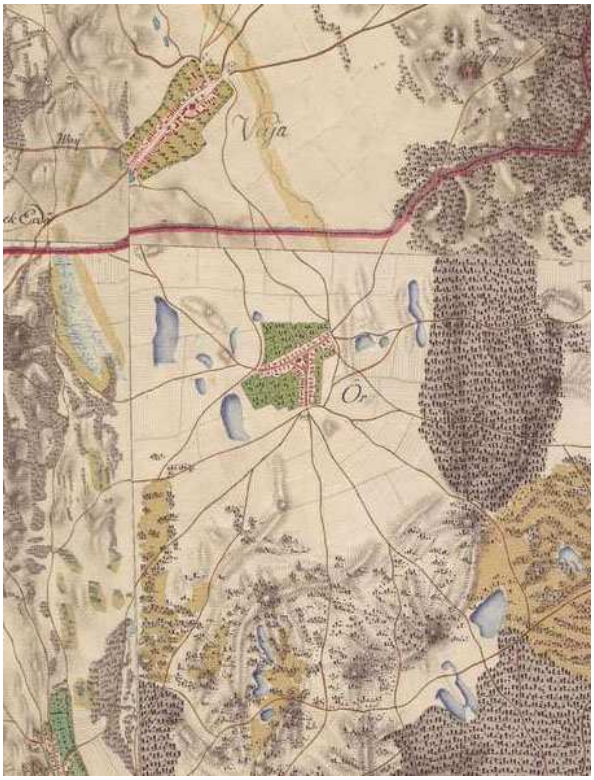

Első katonai felmérés (1763-1787)

A falu részben Szabolcs, részben Szatmár megyéhez tartozott. Ezt az elkülönülést az 1778 ha-os település szerkezete máig megőrizte. A község az 1860-as években közigazgatásilag a Nyírbátori felső, a XX. Század elején a Nyírbátori, az 1920-as évektől a Nyírbaktai , 1945-től a Baktalórántházi, 1971-től a Mátészalkai járás része. Az 1920-as évektől a Vajai körjegyzőség része, 1940-es évektől önálló nagyközség. 1970-től a nagyközségi közös tanács társközsége, a székhely Vaja volt. Társközsége Rohod, majd az 1980-as évektől Nyírparasznya is.

Valaha egyutcás útifalu, ma több kisebb keresztutcával fejlődő-teresedő község. 1785-ben a falu 36 lakóházból és 241 lakosból állt, 1851-ben már 812 fő lakta a Fényes Elek Geographiai szótára szerint a falut.

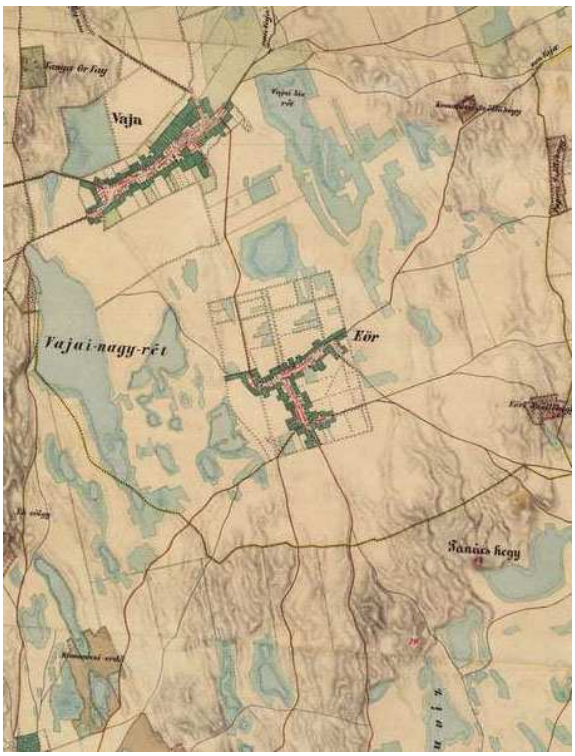

Második katonai felmérés (1806-1869)

Harmadik katonai felmérés (1869-1887)

Magyarország katonai felmérése (1941)

3. ÖRÖKSÉGÜNK

Őr országosan védett művi emléke a Rákóczi és Dózsa György utca kereszteződésében található **református templom**.

A templom román eredetű, késő barokk, 1802-ben épült. Tornya 1823-ból, famennyezete, fakarzatai és a falazott szószék szintén 1802-ből való.

Hozzávetőlegesen DNy-ÉK irányú, téglalap alaprajzú, egyenes záródású hajóval. Déli oldala előtt bejárati előtér, nyugati homlokzata előtt harangtoronnyal. kontyolt nyeregtető fedi.

1993-ban készült el Őr község központjában az I. és II. világháborúban ott maradt és hősi halált halt őri lakosok nevét tartalmazó emlékmű valamint az elhurcolt zsidó családok neveit tartalmazó márványlap. Ezzel egyidejűleg készült el az emlékművet körülvevő emlékpark is.

A központban található, a központi részt nagy mértékben meghatározó emlékmű valamint a közvetlen környezete (burkolatok, utcabútorok) jelenleg felújításra szorulnak.

Védett Természeti érték:

Vajai Őstó 60 ha, ebből 35 ha az őri, 15 ha a vajai, 10 ha a kántorjánosi gazdák tulajdonában van. A tó igen gazdag növényvilággal és állatvilággal rendelkezik, számos növény Európában egyedüli. Érdekes látnivalója az úszóláp, amely szél hatására ide-oda vándorol. Természetvédelmi terület, a Magyar Állam tulajdona.

Úszó lápi szigetek: Kialakulásuk egyszerű természeti jelenség. A különböző vízinövények (nád, és más gyékényfajok) sarjhajtásokat neveltek a víz felszínén, majd a vízen lebegő növényi részek, nádlevelek sokaságából az évek során vastag réteg alakult ki. Aztán az idők folyamán erre a lebegő rétegre a környező homokdombokról a szél port, szerves anyagokat és különböző növények magvait szórta el. A vastag, levegővel nem érintkező eltőzegesedett rétegen kisarjadtak a szél és a madarak által hordott magvak, buja növényzet alakult ki.Az egybefüggő, lebegő ingólápból a szél kisebb-nagyobb részeket szakított le, így alakultak ki a bokrok, fák, nád és aljnövényzettel borított úszó lápszigetek, melyek a vízállás szerint hol felemelkedtek, hol pedig visszasüllyedtek. Mivel az egész a víz felett lebegett, a növények nem tudtak legyökerezni a tó aljára. A Vajai-tó növény- és állatvilága igen változatos. Az úszó szigetek növényzetéhez hasonlóan több ritka növényfaj található a partmenti füzesek és nádasok környékén is.

4. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

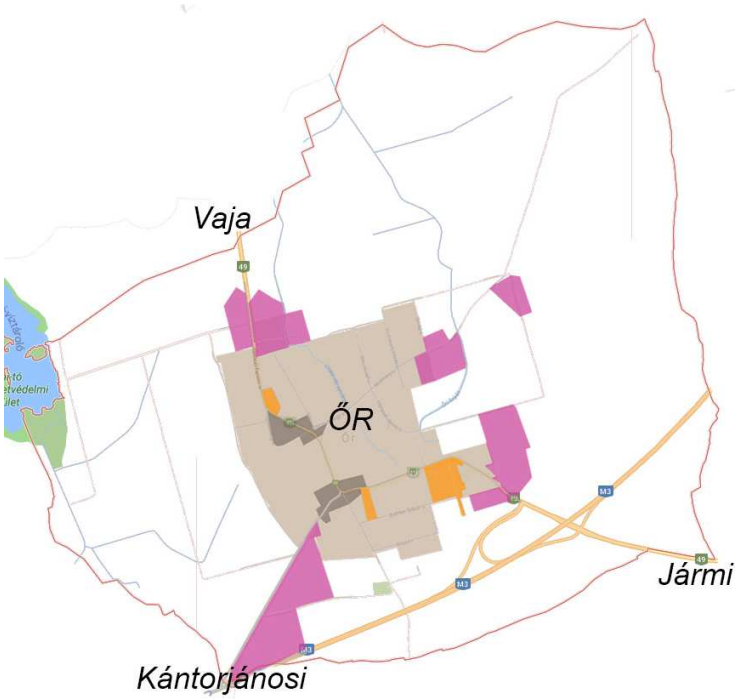

Őrt legnagyobb kiterjedéssel a főként családi házakat magába foglaló falusias *illetve kertvárosias* ***lakóterület*** karakter jellemzi. Két központi terület alakult ki, ahol a lakófunkció mellett különféle kereskedelmi egységek és intézmények találhatóak. Ez a két településrész ***központi karakterbe*** sorolható. A belterülettől északra, keletre valamint délre az M3 autópályáig több nagyobb kiterjedésű ***gazdasági terület*** található, illetve szerepel a település rendezési tervében. A település nyugati részén a Vajai tó mellett hétvégi házas ***üdülőterület*** található.

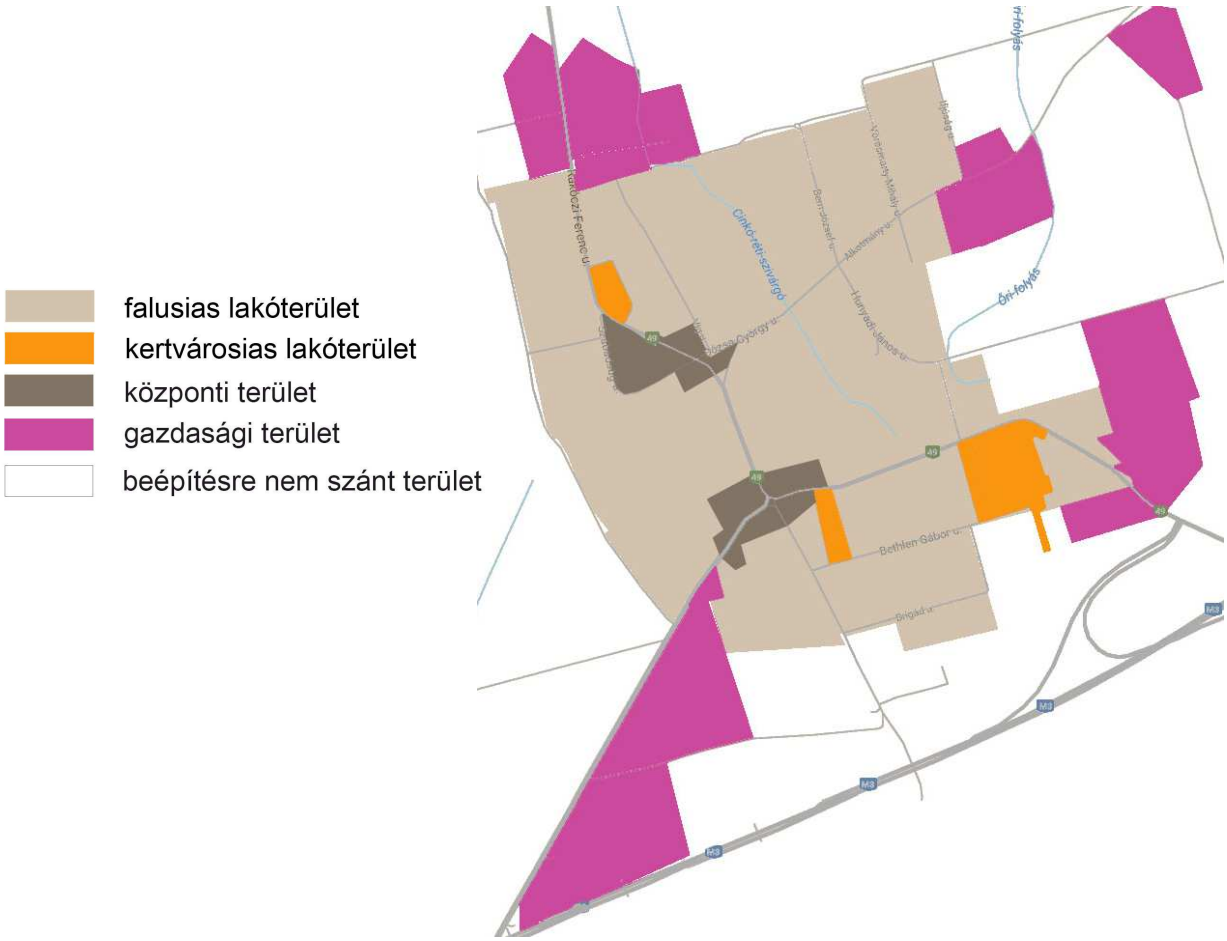

LAKÓTERÜLETEK

A falusias és kertvárosias jellegű lakóterületeken az utcák rendezett képet mutatnak.
A lakófunkción túlmenően csak néhány kereskedelmi egység (élelmiszerbolt, italbolt, stb.) kapott helyet.
A település utcafronti részein nem jellemző a nyári konyhák kialakítása, a gazdasági épületek a főépületek mögött kaptak helyet. A lakóépületek egy része az 1970-es és 80-as években megjelenő „kockaházak" sátortetővel, valamint sok az 1980-as évektől megjelent egyedi tervezésű épület, melyek általában nagyobb tömegűek valamint az utcával párhuzamos gerincű vagy összetett tetőformával épültek.

KÖZPONTI TERÜLET

A településen 2 nagyobb, egymástól független területen találhatóak olyan központi, intézményeket tartalmazó településrészek, melyeket a település szerkezeti terve is központi vegyes területnek jelölt ki. Ezeket a területeket a lakófunkció is jellemzi, ugyanakkor az itt megjelenő igazgatási és oktatási funkciók (Polgármesteri Hivatal, Általános Iskola, Óvoda, kereskedelmi egységek, stb.) valamint a fizikailag is központi elhelyezkedésük miatt (a 49. sz. főút két nagy kereszteződésében) a jövőben is ezek a területek javasoltak központi területként.

A posta, református templom és a polgármesteri hivatal Őr talán legjellegzetesebb részén, a Rákóczi, Kossuth Lajos és Dózsa György utcák által határolt háromszög alakú téren kaptak helyet. Közvetlen környezetükben található az óvoda és az orvosi rendelő, a gyógyszertár. A tér pihenő és emlékparkként is funkcionál, a település tervezi a park revitalizálását.

Orvosi rendelő

Óvoda

Polgármesteri Hivatal

Református templom

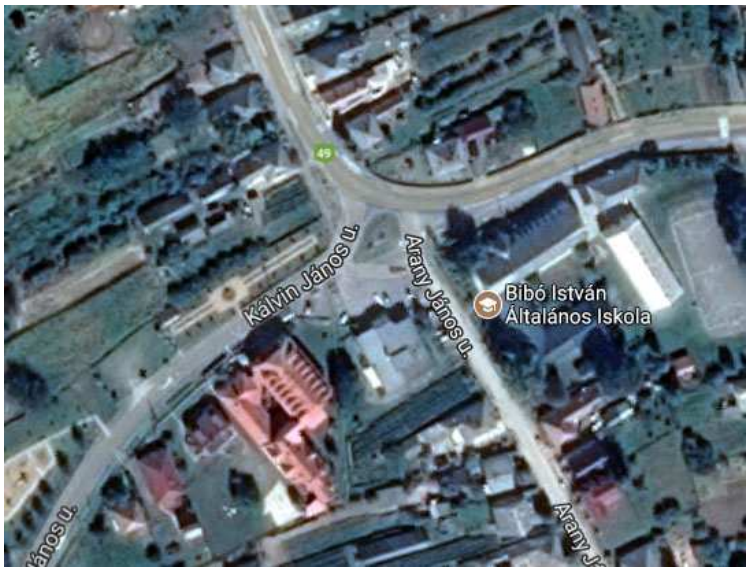

A főút mentén kialakult másik teresedés környezetében található az általános iskola, a művelődési ház, az öregek otthona és néhány nagyobb kereskedelmi egység. Az öregek otthonával szemben a Kálvin János utcában a közelmúltban kialakított pihenő park, kültéri kondipark, játszótér, zárt biciklitároló és parkoló található.

Idősek Otthona

Általános iskola

Művelődési Ház

GAZDASÁGI TERÜLETEK

A belterülettől északra, keletre valamint délre az M3 autópályáig több nagyobb kiterjedésű gazdasági terület található, illetve lett kijelölve a település rendezési tervében. Jelenleg a településen meglévő gazdasági területek javarészt mező-gazdasági üzemi területek. Az autópálya felhajtó közelsége miatt várhatóak újabb beépítések, főként ipari és kereskedelmi szolgáltató funkcióval. Az önkormányzat is fontosnak tartja a munkahelyteremtő gazdasági beruházások megvalósulásának elősegítését, ezért is, valamint konkrét vállalkozói igények miatt kerültek kijelölésre a déli gazdasági területek,

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Őr külterületét főként mezőgazdasági területek és erdőterületek alkotják, néhány kisebb területen előfordulnak mély fekvésű, vízállásos területek.

A település nyugati részén található a Vajai tó Őr közigazgatási területére eső része, amely különleges növény és állatvilágával a település egyik legfigyelemreméltóbb része, védett természeti értéke. A tó mellett hétvégi házas üdülőterület található.

A település külterületének déli része az elmúlt évtizedben jelentős változáson ment keresztül az M3-as autópályának köszönhetően, ugyanis jelentős területen érinti.

5. ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

5.1 LAKÓ, KÖZPONTI ÉS ÜDÜLŐ TERÜLETEK

A településen a múlt ránk maradt értékeinek, a jelenben kialakult települési jellegzetességeknek valamint a jövő korszerű építészetének, technikai fejlődésnek egymással összhangban, egyiket sem figyelmen kívül hagyva szükséges érvényesülni.

A kézikönyv a települési arculat kialakításánál az alábbi fontos tényezők együttes megvalósulását javasolja:

- az örökségünk, a hagyományos valamint arculatalakító elemek és az új, modern elemek harmóniája
- rendezett településkép, utcaképek, épületek, részletek
- illeszkedés az épített és a táji környezethez (arányok, homlokzatok és tetőformák, anyaghasználat, színek, növényhasználat)

TELEPÍTÉS

Őr belterületén a telekstruktúrának köszönhetően az intézmények szabadonálló módon történő elhelyezésének kivételével főként oldalhatáron állva, javarészt utcára merőlegesen (vagy közel merőlegesen) kerültek elhelyezésre az épületek.

Ajánlott: a kialakult (vagy előírt) előkerthez igazodva, az utcára vagy a környező épületekre jellemző szögben történő elhelyezés.

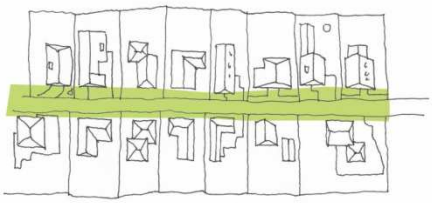

Nem ajánlott: Az előkerttől nagymértékben hátrahúzott, az utcára nem merőleges vagy azzal nem párhuzamos telepítés nem elfogadható. Ha a telek szélessége lehetővé teszi, a garázsbejárat ne jelenjen meg az utcai homlokzaton.

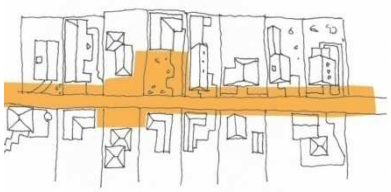

ARÁNYOK, MAGASSÁG

Őrben a központi részeken megjelenő intézményeken illetve a néhány több lakásos épületek kivételével elmondható, hogy általánosságban földszintes valamint tetőteres családi házak találhatóak. Emiatt szükséges figyelembe venni az új épületek, épületrészek építésénél az arányok harmonikus illeszkedését.
A lakóterületeken törekedjünk a falusias környezetbe illő, inkább hosszanti elrendezésű, egy szintes vagy tetőteres épületek elhelyezésére. A központi területeken szintén vegyük figyelembe az illeszkedési szabályokat.

Ajánlott:

A kialakult arányokhoz igazodás, amely nem jelenti azt, hogy pont ugyanolyan arányú épületet kell elhelyeznünk, de a túlságosan kiugró, túlságosan eltérő arányok további zavart okoznak az utcaképekben:

Nem ajánlott:

A falusias lakóterületeken az alaprajzát tekintve a tradicionális arányokat hordozó, de annak túlzott felnagyításával képzett egy vagy többszintes tömeg. Nem elfogadott megoldás a tömegformálás, tetőgeometria, szintszám különbség révén a környező épületeknél jelentősen magasabb, vagy alacsonyabb ház építése, mely az utcakép folytonosságát megszakítja.

TETŐ

TETŐFORMA:

Őr településen lévő családi házak tetőformája igen változatos. Javarészt sátor- és nyeregtető, vagy mindezek valamilyen megtört verziója található.

Ajánlott: Új házak építésénél a szomszédos épületek tető-formáját figyelembe véve kell törekedni a harmonikus illeszkedésre.

Nem ajánlott:

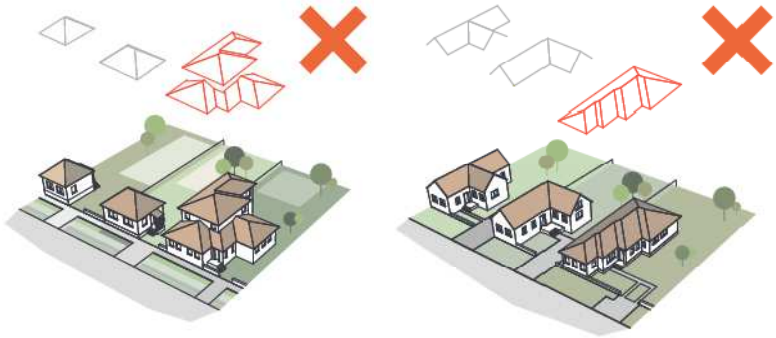

A környező beépítéstől kialakítását, formaképzését, összetettségét tekintve jelentősen eltérő, a településrész utcaképébe nem illeszkedő tetővel rendelkező épület építése nem javasolt.

SZÍNEK, ANYAGOK

Ajánlott:

A tetők az illeszkedés miatt hasonló, közel azonos színvilággal készüljenek, mint a környezetükben lévők.

Nem ajánlott:

Tetők építése (vagy felújítás) esetén a környező tetőktől jelentősen eltérő, a településrész utcaképébe nem illeszkedő színhasználattal rendelkező tető építése valamint feltűnő, kirívó szín- vagy anyaghasználat nem elfogadott.

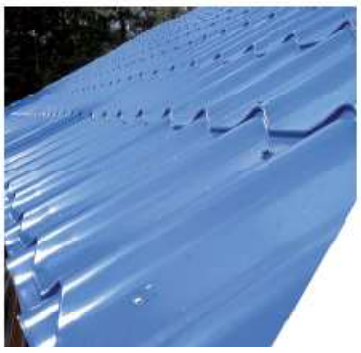

HAJLÁSSZÖG:

Ajánlott:

Az újonnan épülő, vagy felújítandó épületek az illeszkedés alapján hasonló tetőhajlásszöggel készüljenek, mint a környezetükben lévők, a hagyományokhoz illeszkedve, amennyiben nem lapos tetős, 35-45° között.

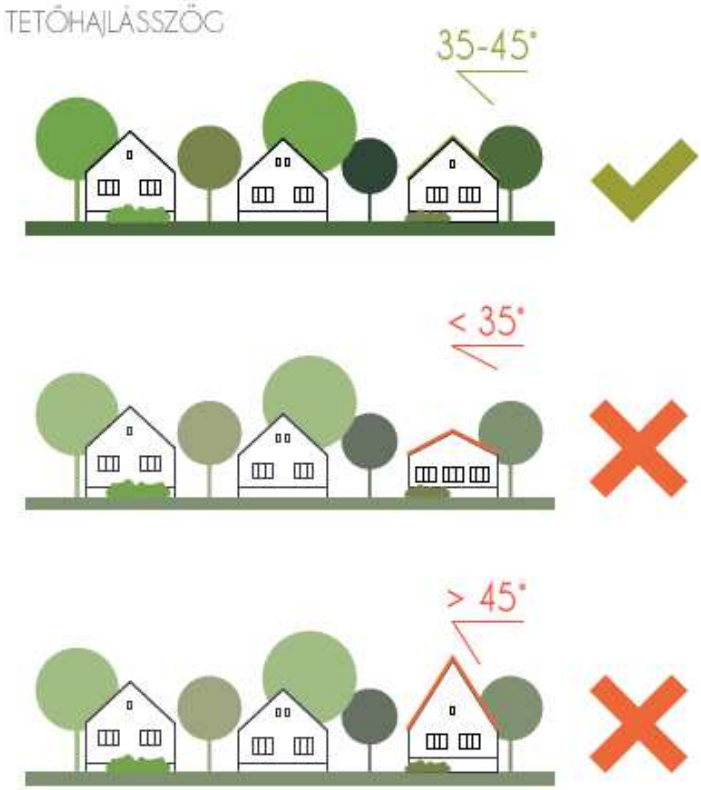

Nem ajánlott:

A környező beépítéstől jelentősen eltérő, az utcaképbe nem illeszkedő, túl nagy, illetve túl kis hajlásszögű tető nem javasolt.

HOMLOKZAT

Jelentős arculatformáló elemek a közterületeket határoló térfalak, ezért az épületek utcai homlokzatkialakításának, anyaghasználatának és színezésének módja igen fontos.

Őr azon szerencsés települések egyike, ahol a homlokzatok színei nagyrészt fehér vagy pasztell színűek. Több helyen felfedezhető a szomszédos épületek színei-

hez történő igazodás. Ez is nagy szerepet játszik abban, hogy sok helyen igazán rendezett összképű utcák, utcarészletek alakultak ki, akadnak persze kirívó, nem oda illő esetek is. Az épületek homlokzatai nagyrészt vakolt felületképzésűek.

Ajánlott:

A hagyományokat tükröző homlokzati arányok és kialakítások, a túldíszített, túlszínezett épületek helyett a világos, pasztell árnyalatú épületszínek, a világosabb kő-, valamint téglaburkolatok, a természetes anyagok használata (Ipari, kereskedelmi és szolgáltató létesítmények, valamint egyéb kortárs építményeknél a korszerű építőanyagok használatára is van lehetőség). Növényzet alkalmazása a nem kívánt elemek eltakarására egyszerű és látványos megoldás.

Nem ajánlott:

Az utcaképet felborító rikító, élénk színek használata nem ajánlott.

NYÍLÁSZÁRÓK

A településen javarészt megfigyelhetőek a kétszárnyú, két vagy három osztatú ablakok, utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással. Az utcai homlokzatokon megjelenő nyílászárók szinte mindegyike valamilyen külső árnyékolót kapott.

Az intézményeken megfigyelhetőek a funkciónak megfelelő nyílászárók.

Ajánlott:

Az élénk/rikító színek mellőzése, színbeli illeszkedés a homlokzat további elemeihez. Természetes anyagok használatának előtérbe kerülése. Az utcai nyílászáróknál az öncélú formák mellőzése, inkább a településre jellemző kialakításhoz történő igazodás. A homlokzatok szerencsés arányrendszerének megteremtése. Középületeinken a funkcióhoz igazodó nyílászárók használata, öncélú formák mellőzésével. Redőnyszekrény elrejtése.

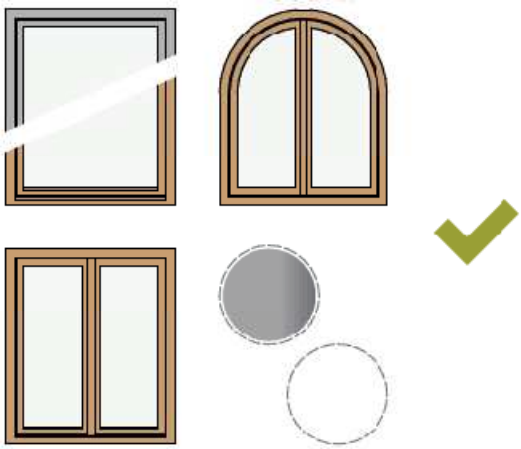

Nem ajánlott:

A túlzottan összetett, indokolatlan geometriai jegyeket tartalmazó nyílászárók és zsalugáterek alkalmazása. A rikító, élénk színárnyalatú vagy nemesfém színutánzatú nyílászárók.

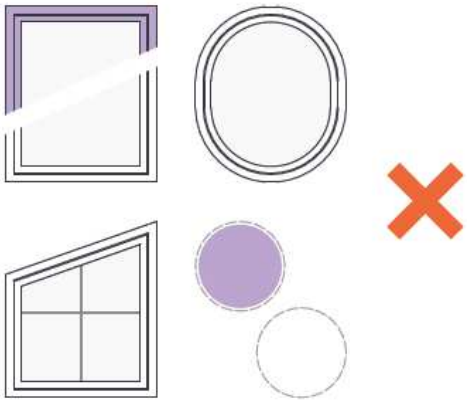

NAPELEMEK, NAPKOLLEKTOROK, ANTENNÁK, KLÍMÁK

Őrben jelenleg nem lehet felfedezni napelemeket illetve napkollektorokat. A technika fejlődésével, a megújuló energiák egyre nagyobb mértékű kihasználásával alkalmazásuk előreláthatólag növekedni fog.

<u>Ajánlott:</u>

- Az elhelyezésre kerülő napelemek és/vagy napkollektorok összes felületének nagysága a tetőfelülethez képest maximálisan 1:2 aránnyal készüljön, elrendezését tekintve egyenletes, szimmetrikus kiosztás.

- Az antennák és klímák hátsó udvar felöli elhelyezése vagy valamilyen építészeti megoldással történő elrejtése.

<u>Nem ajánlott:</u>

- A napelemek és/vagy napkollektorok felületarányának jelentős eltérése az előirányzott 1:2 értéktől, ezáltal a teljes tetőfelületen való alkalmazás, továbbá a rendezetlen elhelyezés és a tetőfelületből aránytalanul nagymértékű kiemelés vagy dőlésszög.

- Az antennák és klímák utcafronti elhelyezése

KERÍTÉSEK

A kerítések a közterületek és magánterületek határát adják, éppen ezért településkép formáló szerepe óriási. Jó példává egy kerítés akkor válhat, ha: méretei arányosak, anyaghasználata minőségi, összhangban van az épülettel, visszafogott színei és szép részletei vannak. A településen a kerítések igen változatosak (általában lábazatos, oszlopos, áttört mintájú fém vagy fa kerítések változatos fajtái jelennek meg),ugyanakkor a fenti képen látható típus vagy ennek formavilágát idéző kialakítású oszlopokkal rendelkező kerítések Őrben valamint a szomszédos Jármi településen is több helyen felfedezhető, karakterformáló. Mivel a településen sok helyen felfedezni ezt a típust, ezért ajánlott (de nem kötelező érvényű) a kerítésoszlopok hasonló, akár leegyszerűsített kialakítása. A településen a teljes átlátást biztosító valamint a részben zárt kialakítás növényekkel való kombinálása a kívánatos. Az áttört jelleg használatát az építészeti koncepció, a környezeti terhelés vagy valamilyen védelmi funkció felülírhatja.

Ajánlott:

Az áttört mintájú (oszlopos drótszövetes és lábazatos oszlopos, a településre jellemző oszlopokkal) vagy természetes növény alkotta kerítés ajánlott. A kerítés, kapuk, postaládák színben és stílusban illeszkedjenek egymáshoz és az épülethez és a környezetükhöz. Méretei arányosak legyenek. Anyaghasználatában a természetes valamint a településre jellemző anyagok a kívánatosak.

Nem ajánlott:

Az áttört mintájú kerítés takarása nád és egyéb elhalt lágyszárú növényi szövettel valamint a tömör kerítés:

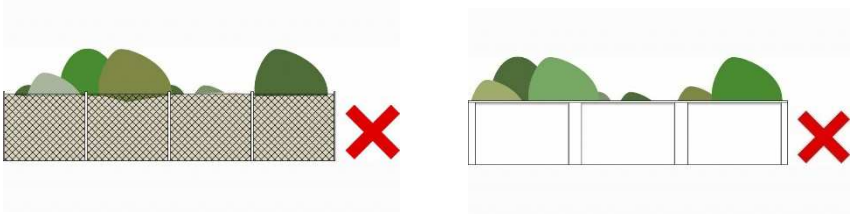

HÍRDETÉS, REKLÁMTÁBLÁK

Lehet vizuálisan tökéletes egy épület, egy rosszul megválasztott, tolakodó reklámtáblával tönkre lehet tenni az összképet, nem is beszélve az utcaképről, amelyet az összevissza alkalmazott színek, típusok zavarossá, rendezetlenné tehetik.

Nyilvánvalóan a hirdető igyekszik minél feltűnőbbé tenni a hirdetményét, ugyanakkor a sok kirívó, feltűnő elem közül a sajátja sem fog kitűnni. Egy harmonikus, igényesen kialakított reklámtábla a hirdető és a hirdetmény tárgyának igényességét is tükrözi.

Éppen ezért fontos, hogy a hirdetés vagy reklámtábla az épületen, vagy külön szerkezeten történő elhelyezésekor vegyük figyelembe az illeszkedési és léptékhelyességi szempontokat.

Őr területén a táblák, hirdetések színe, mérete, anyaghasználata változatos, de összességében elmondható, hogy igyekeznek a településen nem túl kirívó színű és méretű feliratokat és hirdetőtáblákat alkalmazni, természetesen vannak kivételek.

Ajánlott:

A visszafogott tónusú színárnyalatok használata. Jól olvasható, egységes betűtípust tartalmazó, egyszerű geometriai formájú felületek, a homlokzat és az épület részleteivel színben harmonizáló, visszafogott színű, a „kevesebb sokszor több" elvén kialakított felületek alkalmazása. Más településekről származó jó és rossz példák:

Nem ajánlott:

Az eltúlzott méretű vagy túl sok reklámfelület elhelyezése. Kerülendő a rikító színek és azok kombinációinak alkalmazása, a nehezen olvasható betűtípusok alkalmazása, az egymástól formailag jelentősen eltérő betűtípusok vegyítése, LED világítású táblák elhelyezése.

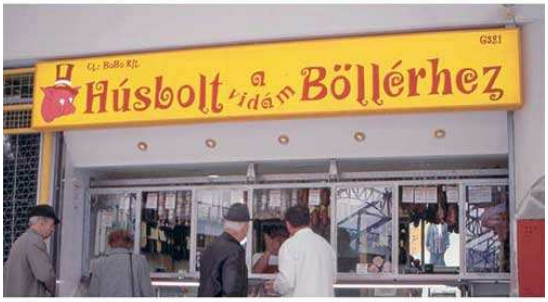

RÉSZLETEK

Az épületek megjelenésében az épület részleteinek minősége, arányai nagyon sokat számítanak. A jól kitalált, igényes építészeti részletek formálhatják, gazdagíthatják épületeinket és egyedi arculatot is kölcsönözhetnek neki.

A melléképületen használt főépületéhez hasonló részletek, motívumok egységessé, rendezetté teszik az összképet.

Ajánlott:

- épület stílusához, színeihez és arányaihoz alkalmazkodjon
- természetes anyagokból készüljön
- tükrözze a táji- és települési adottságokat
- a településre jellemző, a település egyéniségét tükröző részletek használata

Nem ajánlott:

- rikító színek, kirívó formák használata
- túlzsúfoltság
- más tájakról, kultúráktól átvett forma és színvilág

KERTEK

Őrben az előkertek illetve az udvarok és kertek kialakítása és gondozottsága javarészt rendezett képet mutat.

Az előkertekben többnyire dísznövények és gyep található, míg a hátsókertekben (ha művelik) haszonnövények.

A gondozott előkert valamint a porta előtti zöldsáv a telkünk dísze, épületünk természetes zöld kerete lehet. Egy-egy jól elhelyezett egyszerű növénnyel költségtakarékosan teremthetünk természetes, élő környezetet.

<u>Ajánlott:</u>

- rendezettség;
- gondozottság;
- minőségi kerti építmények;
- természetes anyaghasználat

<u>Nem ajánlott:</u>

- túl tarka, túl zsúfolt növényzet
- rendezetlenség, gondozatlanság, elhanyagoltság
- műanyag, giccses kerti elemek (pl. kertitörpe, stb.)

UTCÁK, PARKOK, KÖZTERÜLETEK

Őr utcái, ha nem is történt az utóbbi időkben kiemelkedőbb fejlesztés, felújítás, viszonylag rendezettek. Pormentesített utak találhatóak. Őrben két nagyobb parkosított terület található, mindkettő a fentebb már említett központi területeken.

A Kálvin János utcán az Idősek Otthonával szemközt található park

Egy-egy virág- vagy cserjesor esetleg fa vizuálisan pozitívan hat az utcaképre. A településen szerencsére megfigyelhető, hogy több kerítés előtt alakult ki az a szokás, hogy különféle dísznövényeket ültetnek.

Az M3 autópálya lehajtó és Vaja közötti elhelyezkedése miatt a 49-es főúton a forgalom igen megnövekedett. Az elkerülő út esetleges elkészüléséig ajánlott - ahol csak lehet- többszintes zöldfelület telepítése, amely nemcsak esztétikus, de zaj és porfogó.

A közterületnek megfelelő fenntartása, a már nem használt közterületi elemek elbontása látványos előrelépést jelenthet.

Út menti zöldfelületek:

A jól fenntartott zöldfelületek nem csak kellemes vizuális élményt okoznak, hanem alkalmasak az előnytelen látványok takarására és a települési klímát is előnyösen befolyásolják. Párologtatnak, megfogják a szelet, a port. A fákkal és cserjékkel gazdagon beültetett utcák rendezett hatást nyújtanak.

Ajánlott:

- a felsővezetékek illetve a termőhelyi viszonyok figyelembe vétele
- könnyen kezelhető, tájhű fajok használata
- többszintes rendszerek arányos elosztása
- egy-egy nagyobb területen egységes növényzet használata (lombszínben, ültetési távolságban, magasságban, stb.)
- jól karbantartott, egészséges növények használata
- növényzet használata nem kívánt elemek eltakarására (pl. hulladékgyűjtő szigetek, stb.)
- 49-es főút mentén a lehetséges helyeken többszintes zöldfelület telepítése

Nem ajánlott:

- Útkereszteződésekben és zebráknál a láthatóság kitakarása
- Tujafélék használata
- túl sok karbantartást igénylő fajok használata

Burkolatok:

Őrben a burkolatok több helyen rossz állapotban vannak.
Az új burkolatok illetve a meglévők felújítása bővítése során az alábbi ajánlásokat szükséges betartani:

Ajánlott:

- Azokon a szakaszokon, ahol a szélességi tényezők megengedik, a gyalogos, kerékpáros ill. gépkocsi forgalom biztonságos szétválasztása szegélyekkel vagy akár eltérő burkolattípus vagy szín használatával.
- új utak, burkolt felületek építésénél a színét és minőségét hosszútávon megőrző, fenntartható anyagok használata
- Természetes anyagok előnyben részesítése

Nem ajánlott:

- Túl sok, túl rikító színhasználat
- Rossz minőségű vagy nehezen kezelhető anyagok használata

Utcabútorok:

Utcabútorokkal szintén sokat lehet javítani vagy rontani egy település arculatán.

Őrben nem figyelhető meg egységes utcabútorok használata, éppen ezért ha lehetőség adódik a felújításra, bővítésre, érdemes figyelembe venni az alábbi javaslatokat:

Ajánlott:

- egymással és a környezetével harmonizáló utcabútorok, köztárgyak alkalmazása
- természetes anyagok használata
- visszafogott színhasználat

Nem ajánlott:

- egymással és a környezetével nem harmonizáló, stílusukban nem egymáshoz illő utcabútorok, köztárgyak alkalmazása
- mesterséges, műanyag hatású anyagok használata
- élénk és túlságosan sokféle színhasználat

Közmű:

A település utcai arculatának meghatározó elemei a nyitott csapadékvíz-elvezető árkok és a légvezetékek sűrű hálózata. A földkábelezés belátható időn belül nem képzelhető el, így a kialakítás során a körülményekhez alkalmazkodó eszközöket szükséges használni.

Ajánlott:

- árkok rendszeres tisztítása
- megfelelő növényzet alkalmazása (légvezetékek figyelembe vétele, takarás, gyökérzet ne pusztítson, stb.)
- légvezeték-hálózat minél inkább egyesített volta vagy földkábel használata

Nem ajánlott:

- nem átgondolt, zavaros légvezeték hálózat
- nehezen fenntartható, nehezen tisztítható anyaghasználat és kialakítás

Parkok, terek:

Ajánlott (a burkolatok, zöldfelületek, utcabútorok és részletek ajánlásain túl):

- a gépjárműforgalom háttérbe szorítása
- napos és árnyékos helyek egyaránt legyenek
- a tér különböző funkciói egymástól látható módon legyenek elhatárolva, melyet burkolatváltással, zöldfallal, esetleg valamilyen műtárggyal vagy kerítéssel lehet elérni.
- gyomosító, invazív fajok kerülése
- egy területen, településrészen azonos stílus alkalmazása

5.2 GAZDASÁGI TERÜLETEK

A gazdasági épületeknél, legyen szó kereskedelmi-szolgáltató, ipari vagy mezőgazdasági üzemi épületek kialakításánál, általában elsődleges szempont a gazdaságosság valamint a funkció és technológia figyelembe vétele, amelyek hatással vannak az épület tömegformálására (mely általában nagyon egyszerű), színeire, anyaghasználatra, tetőkialakításra. Mindezek miatt ezen területek képe jellemzően jobban eltér a város egyéb funkciójú területeitől.
Őrben több nagyobb gazdasági terület található vagy lett kijelölve a rendezési tervben. Az esetleges felújításkor, bővítéskor vagy új építéskor vegyük figyelembe az ajánlott előírásokat.

Ajánlott:

- Ajánlott a monoton szürke/fehér felületek megtörése valamilyen építészeti eszközzel (kiugrás, más szín, stb.).
- A színhasználatnál az egyszerű fém és föld színek (szürke, barna, zöld, fehér, törtfehér, homok stb. árnyalatai) nagyobb, míg az élénkebb színek (piros, sárga, kék, pink, stb. árnyalatai) csak kisebb felületen történő megjelenítése ajánlott.
- A cégfelirat kapjon kiemelt helyet, de arányaiban ne legyen pöffeszkedő, túlságosan rikító.
- A tervezett létesítmény a környezetéhez igazodóan jelenjen meg, arányosan illeszkedve a meglévő objektumokhoz.
- A fogadóépület/irodaépület/szociális épület az utcafronti kerítés és a fogadóövezet kialakításánál a funkció mellett az igényesség megjelenése is fontos.
- Az ipari területeken kiemelten fontos szempont legyen a növényesítés. A tájra jellemző növényzet mellett a fogadóövezet/utcafronti részek parkszerű kialakítása ajánlott – mindezek egyszerű növényzettel is megoldhatóak, amelyek nem feltétlenül emelik a költségeket.

6. JÓ PÉLDÁK

ÉPÜLETEK

A jó példa irányít, a jó példa tanít, a jó példa ösztönöz.

A kiragadott jó példák nem teljes körűek. Célunk nem az, hogy minden épület és építmény egyforma legyen, hiszen minden helyzet, minden lehetőség más, a világ folyamatosan változik körülöttünk. Teret kell engedni a technika fejlődésnek, az építőanyagok változásának és a modern vonalaknak is. Számtalan megoldás tekinthető jó példának.
Az itt bemutatott épületek az egyszerű de mégis igényes színhasználat, a település lakóterületeihez illeszkedő tömegek, formák és részletek miatt váltak jó példává.

Másik jó példa egy láthatóan újabb építésű épület a szomszédos Jármi településről. Visszafogott, arányos tömege, esztétikus színhasználata, kellemes részletei, természetes anyaghasználata teszik különlegessé és jó példává. Itt is megfigyelhető, hogy a kerítés stílusában teljesen illeszkedik az épülethez. Oszlopai bár nem ugyanolyanok, de hasonlítanak a helyben szokásos kerítésoszlopokhoz.

„Kockaházak" felújításánál a visszafogott színek, természetes, jó minőségű anyagok használata ajánlott. Jó példák Őr településről:

7. JÓ PÉLDÁK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, KERÍTÉSEK, ZÖLDFELÜLETEK, STB.

A településen megjelenő gépészeti és közmű elemek, hirdető felületek, utcabútorok, építészeti részletek, növényzet, burkolatok, emlékművek, stb. ugyanúgy formálják az utcaképet, mint az épületek.

A vízelvezető árkok rendezettsége az utcaképet is rendezetté teszi.

Egy-egy jól sikerült alkotás, jól sikerült részlet nem csak a település arculatát formálja, javítja, de a település jelképévé is válhat. Jó példát itt is csak a teljesség igénye nélkül lehet bemutatni.

Feliratok, reklámok:

Környezetükhöz illeszkedő, nem kirívó, egyszerű formavezetés teszi ezeket a feliratokat jó példává.

- Példák máshonnan

Kerítések: A cserjékkel kialakított térelválasztó valamint a színben az épülettel harmonizáló áttört fa vagy fém kerítés is kellemes a szemnek. Az egyszerű vonalvezetés, a minőségi kivitelezés szintén elegáns megoldás. A hagyományőrző formák használata ajánlott.

Utcák, parkok, közterületek:

Egyszerű, de minőségi egységes stílusú utcabútorokkal, könnyen kezelhető burkolatokkal, jól kiválasztott növényekkel a település utcáit egyszerű látványossá tenni.

Részletek:

A melléképületen használt főépületéhez hasonló részletek, színek, motívumok egységessé, rendezetté teszik az összképet.

Egyéb példák más településekről:

Hagyományos, kortárs vagy modern, az illeszkedés, főépülettel azonos stílus, visszafogott színhasználat, megfelelő arányok teszik jó példává ezeket a sajátos építményfajtákat.

Legyen szó hagyományos falusi, vagy parkosított kertkialakításról, az egyszerűség, gondozottság, rendezettség, ésszerűség a követendő példa. Ha ápoljuk, gondozzuk kertünket, az nem csak szemet gyönyörködtető, de a sajátként megtermelt konyhanövények egészségesebbek, értékesebbek számunkra. Ha már adott a lehetőség, tegyük termővé kertjeinket!

Megújuló energiák:

Az elhelyezett napelemek összes felületének nagysága a tetőfelülethez képest nem nagy, elrendezését tekintve egyenletes, szimmetrikus kiosztás. Az utcafronton elhelyezett klíma kültéri egység kerülendő.

IMPRESSZUM

ŐR KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

4336 Őr, Kossuth Lajos u. 2 .

tel.:(44) 385-144

www.or.hu

E-mail: polghivor@gmail.com

Polgármester: Hódi Miklós

Jegyző: Dr. Kapin Béla

Mb. főépítész: Guthy Judit Eleonóra

főépítész e-mailcíme: axiskft@axiskft.hu
Szerkesztette: Bak Gabriella
Szöveg: Guthy Judit Eleonóra és Bak Gabriella
Fotó: Bak Gabriella

FELHASZNÁLT IRODALOM:

ŐrTelepülésrendezési eszközei, Őr Környezetvédelmi Program

www.or.hu

www.muemlekem.hu

www.mapire.hu

maps.google.com

www.wikipedia.hu

A kézikönyvben felhasználásra kerültek a tak.lechnerkozpont.hu oldalon található ábrák, részletek és egyes mintapéldányok ábrái és szövegbetétjei,Vonyarcvashegy TAK egyes ábrái.

Őr, 2017.